

TOOLISTE HÄÄN

20. DETSEMBER 1934 A.

KÕIGI MAODE TÖÖLISED, ÜHINEGE!
NR 12

E. TÖÖLISÜHINGUTE KESKLIIDU JA TÖÖLISÜHINGOGUDE HÄÄLEKANDJA

Riik ja majandus.

1. RIIGI ETTEVÕTTED. Riiklike tööstusettevõtete arv on pärast maailmasõda näidanud järjekindlat tõusu pea kõigis kapitalistlikes maades. Eriti iseloomustav on see aga majanduslikult nõrkadele ja suhteliselt kapitalivaestele maadele.

Riigile kui ettevõtjale on kodanliste teoreetikute ja poliitikute poolt suhtunud väga halvaks panevalt ja vaenulikult, nähes selles kodanluse võimu nõrgestamist ja erakapitali teenimisvõimaluste vähendamist. Peamise vastuväitena on harilikult toodud riiklike ettevõtete nõrgemat võistlusvõimet ja suuremaid kulusid, olgu need siis tingitud kas liiga ebaratsionaalsest ning raskepärasest organisatsioonist või paremast hoolitsemisest, tööpalkade kõrguse ja tööliste sotsiaalolude eest. Samal ajal ametiühingute poolt on igal juhul ja tingimusel kaitstud riiklike ettevõtteid, pidades neid tuleviku-majanduse teerajajaiks. Eestis on riigi osatähtsus majanduses eriti suur, siis on meil väga tähtis selle küsimuse õige käsitlemine tööliskonna seisukohalt, kuna vastasjuhul riiklike ettevõtete puudusi võidakse kasutada ja ongi sageli kasutatud riikliku plaanimajanduse mõtte mahategemiseks.

Riigi ettevõtete tekkimisel on olnud peamiselt kaks põhjust:

1. Riigi soov, arendada teatud tööstusala, mille vastu erakapital ei tunne huvi (näit. põlevkivitööstus vabariigi algaastail), või ei peeta soovitavaks seda üldrahvamajandusliku tähtsuse tõttu anda üksikute isikute võimusesse (näiteks raudteed).

2. Pankroteerunud ettevõtete ülevõtmine riigi võlgade katteks.

Vastavalt riigi kätte sattumise põhjustele on ka ettevõtete juriidiline vorm mitmesu-

gune. Ettevõtted, mis on rajatud riiklikena, kannavad seda oma nimeski: „Riigi Põlevkivitööstus“, „Riigi Turbatööstus“ jne. ja alluvad Riigikontrolli järelevalvele, nagu kõik riigi asutused ja varandused.

Nendest erinevad teised

juhuslikult riigi kätte sattunud ettevõtted,

mis tegutsevad sageli eraaktsiaseltside nime all, kelle aktsiad on riigi käes (Globus) või puuduvad isegi viimased ja riigi juhtimisõigus toetub ainult riigi poolt laenatud kapitalile, kusjuures riik määrab ettevõtet juhtivad isikud (Balti Puuvillavabrik).

Ettevõtte hindamisel tööliskonna seisukohalt on tähtis:

1. Kas ettevõttes kogunev kapital laiendab ettevõtte tegevust, luues uusi töövõimalusi ja

2. Kas ettevõtte arendab oma tehnilist taset edasi, tõstes sellega töö produktiivsust ja makstes selle arvel kõrgemaid palku ja võimaldades paremaid töötingimusi.

On selge, et paljas riigile kuulumise fakt ei sunni ettevõtet tegutsema selles suunas. Ettevõtte kuulumine riigile avab küll selleks suuremaid võimalusi, ent sellest üksi on vähe, kui ettevõtte lähem ja kaugem juhtkond ta juhatuse ja riigi ametkonna ning valitsuse näol ei tunne huvi tööstuse arendamise vastu.

Tähendab: tööliskonna seisukohalt riigi ettevõtted omavad eraettevõtete ees paremasi ainult siis, kui nende juhtimine on kantud tööstuse laiendamise ja arendamise elavast mõttest. Nii kaua kui see puudub, jääb riiklik ettevõtte samasuguseks ettevõtteks, nagu seda on eraettevõtte.

Ei saa öelda, et tööstuse arendamise mõte oleks riiklikes ettevõtteis seni täiesti puudunud. Neis ettevõtteis, mis on rajatud algusest saadik selleks, et vastavat ala riiklikul algatusel välja arendada ja mida on juhtinud ettevõtte edust huvitatud asjatundjad, nagu põlevkivitööstuses, on kogu aeg tunda tõusvat joont. Ent asja uudsuse ja väheses kapitali tõttu raskused on liiga suured selleks, et ettevõtte omal jõul suudaks neid kiiremalt võita. Selleks ei jätku ettevõtte juhatause huvist, vaid oleks vajalik tööle rakendada uusi kapitale ja tuleks uurimistele kulutada rohkem kui üksiku ettevõtte sissetulekud seda lubavad. See eeldab aga, et tööstuse laiendamist ja arendamist oleksid huvitatud laiemad ringkonnad

kui ainult ettevõtte tehnilised juhid, eelkõige aga valitsusringkonnad, mille puudumisel senine areng on paratamatult jäänud ikkagi kitsapiiriliseks.

Hoopis halvem on lugu riigi kätte sattunud ettevõtetega. Saanud need oma kätte

võlgade kattteks, on riiklikud pangad tundnud huvi ettevõtte edaspidise tegevuse vastu ainult niipalju, kui see on hädavajalik saadaoleva võla tasateenimiseks. Samuti pole ettevõtte juhtidel olnud muid suuremaid muresid peale oma palgahuvide.

Kokkuvõttes võib ütelda, et riiklikud ettevõtted praegusel kujul väga nõrgalt täidavad neid ülesandeid, milleks neid meie rahvamajanduse tulevik kohustab.

Selle põhjuseks on senise majanduspoliitika vähene huvi tööstuse plaanikindla arendamise vastu.

Ainult asjaolu, et ettevõtte on riiklik, ei tee seda ettevõtet tööliiskonna huvidele vastavaks. Riigistamine on paljas formaalne eeldus, mis peab andma võimalusi ettevõtte juhtimiseks ja arendamiseks rahvamajanduse huvides. Kas see võimalus leiab tarvilikku kasutamist, oleneb aga neist ühiskondlikkudest jõududest, kellele riigi majanduspoliitika toetub. V. B.

„Töölise Hääl“ 1935. a.

E. T. Keskliidu häälekandja „Töölise Hääl“ ilmub ka 1935. a. Tellimishind on endiselt 60 senti aastas, üksiknumber 5 senti. „Töölise Hääl“ küsimuses Keskliidu nõukogu 2. dets. k. a. võttis vastu järgmise otsuse:

Nõukogu peab soovitavaks „Töölise Hääl“ väljaandmise jätkamist 1935. a. Ühtlasi peab tarvilikuks, et kõik ametiühingud tõsiselt kaalumisele võtaks: tellida „Töölise Hääl“ kõigile liikmeile organisatsiooni kulul.

Samuti on tarvilik, et kõik ametiühingud ja töölisvanemad arendaksid kohapeal „Töölise Hääl“ levikut.

Nõukogu otsuse täitmiseks tuleb kõigil ametiühingul:

1. Kaalumisele võtta „T. Hääl“ tellimine 1935. a. peale kõigile liikmetele. See küsimus võtta järgmise peakoosoleku päevakorda. Lähemal ajal Keskliidu sekretariaadile teatades, mida juhatus selles asjas teeb.

2. Kui ei ole võimalik tellida ajakirja kõigile liikmeile, siis tellida see vähemalt juhatause liikmetele ja usaldusmeestele. See võimalus on kõigil organisatsioonidel.

3. Tellimiseraamatu järele vastu võtta tellimisi ühingu tegevuspiirkonnast, eestkätt töökohtadelt. Selleks otsustab nõuda välja tellimiste raamat.

4. Saata ajakirjale kaastööd organi-

satsiooni tegevusest ja töölise elust. Leida organisatsiooni tegelaste keskel alaline ajakirja kaastööline, nende nimed ja elukohad teatada Keskliidu sekretariaadile.

Tuleb märkida, et ametiühinglastel, töölisvanematel ja kõigil teadlikkudel töölistel on võimatu täita tööliikumise ülesandeid, kui neil puuduvad rahvamajanduslikud, käitismajanduslikud, sotsiaalpoliitilised, ametiühingulised jne., teadmised. Organiseerimata töölised ei astu ametiühingutesse, kui neil puudub teadmine tööliiskonna ülesannetest ja ametiühingute tööst. Parimaks selgitustöö vahendiks on trükisõna. Kuid trükisõnal ei ole mingit mõtet kui tööliiskond seda täiel määral ei kasuta.

Tööliiskonna ajakirjaks on meil kujunenud „Töölise Hääl“. Oma asjaliku sisuga on ajakiri võitnud järjest uusi poolehoidjaid.

Töölisnõukogudel ja töölisvanematel tuleb „Töölise Hääl“ levitamiseks teha järgmist:

1. Eelkõige tellida ajakiri kõigile töölisnõukogu liigetele, vähemalt üks eksemplar ajakirja igale töölisnõukogule.

2. Vähemalt üks kord iga kuu esimeseks päevaks saata ülevaade käitise tööliisküsimustest, mis paigutatakse aja-

kirja. Kui võimalik, siis võib saata kaastööd tihemini. Selle ülesande täitmise panna ühe töölisnõukogu liikme või mõne teise teadliku töölise peale.

3. Teatada, kes võib olla ajakirja tellimiste vastuvõtja (nimi ja aadress),

kellele siis tellimiste vastuvõtmise raamat välja saadetakse.

Võib loota, et kõik ametiühinglased, töölisvanemad ja teadlikud töölised täie jõuga „Töölise Häält“ ka 1935. a. leitavad.

Keskliidu nõukogu koosolek.

2. detsembril oli koos Keskliidu nõukogu erakorraline koosolek. Esindatud olid kõik suuremad Keskliidu organisatsioonid. Koosolekut juhatasid *Aug. Gustavson* ja *A. Pank*. Protokollisid *J. Mihkelson*, *A. Aben* ja *J. Brachfeldt*.

Ülevaate Keskliidu tegevusest
esitas sekretär *L. Metslang*. Sellest selgus, et organiseerimistöö alal on märgata elevust. Mitmete organisatsioonide liikmeskond on kasvanud. Kontakt ametiühingute ja töökohtade vahel on hea. Ka palgavõitluse alal on olnud edusamme. Mitmel ametiühingul läks korda streikide abil parandada töölise palgaolusid. Edasi käsitati aruandes ametiühingute tegevusvabaduse kaitsmist, rahvamajanduse elustamise ja tööliskoja küsimusi.

Peale läbirääkimisi võeti aruande juures vastu järgmised otsused:

RAHVAMAJANDUSE ELUSTAMISE KÜSIMUS.

Nõukogu tunnustab, et eesti rahvamajandust tuleb täie jõuga arendada rahva elamis tingimuste parandamise suunas ja ühineb juhatuse poolt 6. nov. riigivanemale esitatud märgukirja seisukohtadega.

Vabade kapitalide kasutamisest ei ole olnud tõttaval rahval seni märgatavat kasu. Selle olukorraga töölised ei saa leppida. Plaanikindel tööstuse arendamine ja tööstuse sisuline kontroll on edasilükkamatud ülesanded.

TÖÖLISKOJA KÜSIMUS.

Tööliskoda ei ole töölise

VABA ORGANISATSIOON,
vaid on asutis, mille liikmeskond, võimupiirid, ülesanded ja juhtimine on määratud kindlaks seadusega. Oma iseloomult tööliskoda on

NÕUANDEV JA ETTEVALMISTAV ASUTIS,
kes avaldab seisukohti ja arvami seaduseelnõude ja valitsuse korralduste kohta. Juhib valitsuse tähelepanu vajalikkudele uuendustele ja algatustele ning soovib, et riigivõim tegutseks töölisesse puutuvates küsimustes koja ettepanekute ja soovide kohaselt. Loomulikult tulevad koja ettepanekud ja soovid teostamisele selles ulatuses, nagu seda parla-

ment ja valitsus tarvilikuks ja vajalikuks peavad.

EESTIS TÄIDAB NEID ÜLESANDEID

E. T. KESKLIIT,

nagu see normaalselt ka välisriikides toimub, kusjuures vabade ametiühingute peaulesandeks on töötingimuste parandamine ja ametiühingulise omaabi (toetuskassade) korraldamine, mis ei saa kuuluda tööliskoja ülesandesse. Seda võib teha ainult tööliskonna vaba organiseerimise kaudu. Tööliskoja asutamise puhul tekib töölise huvide kaitsmisel ja esindamisel

TARBETU PARALLELISM,

sest vabad ametiühingud paramatult peavad jääma alles töötingimuste parandamiseks. Samuti tuleb koja liikmemaksuga töölisele juurde uusi makse.

Seepärast E. T. Kesklit ei poolda tööliskoja asutamist ja peab otstarbekohaseks, et töölise huvide kaitsmine ja esindamine jatkuks vabade ametiühingute kaudu.

Töötingimuste korraldamise küsimusest — refereeris sekretär *L. Metslang*. Selle küsimuse selgitamiseks ilmus „T. Hääle“ nr. 11 1934. a. kirjutis „Palgaolude korraldamine“, milles on väljendatud Keskliidu juhatuse põhimõtteline alus töötingimuste korraldamise kohta.

Peale lühemaid läbirääkimisi võeti ühel häälel vastu järgmine otsus:

PALGA- JA TEISTE TÖÖTINGIMUSTE

otstarbekohaseks ja töölisele vastuvõetavaks mooduseks on kujunenud kollektiivleping, mis sõlmitakse vaba töövahenduse abil töölise ametiühingute ja tööandjate või nende organisatsioonide vahel.

Töö sundvahendus on töölisele ja ametiühingutele vastuvõtmatu. On selgusetu töö sundvahenduse toimetuses esineva sundusliku

VAHEKOHTU OTSUSTE MÕÖDUPU (LÄHTEPUNKT).

Teiste maade kogemused näitavad, et vahekohtu sundotsused töökonfliktide puhul, ei põhjene mingisugusel objektiivsel alusel, vaid on tingitud jõuvahekordest. On ette näha, et tööandjad käsitlevad ka edaspidi

TÖÖJÕU ODAVUST RAHVAMAJANDUSE ARENGU ALUSENA,

milline seisukoht on tööliskonnale põhimõtteliselt täiesti vastuvõtmatu,

KUNA RAHVAMAJANDUS PEAB ARENEMA RAHVA KASUKS, JA MITTE TEMA TÖÖ JA TERVISE ARVEL.

Pealegi puudub meil tööstuse sisuline koetroll ja nii tuleb sundvahenduse toimetuses otsusi teha töandjate poolt esitatud

KONTROLLIMATA ANDMETE PÕHJAL.

E. T. Keskliit konstateerib kõigi maade kogemuste põhjal, et tööliste töötingimuste,

ERITI PALGAOLUDE PARANDAMINE AMETIÜHINGUTETA EI OLE ÜLDSE MÕELDAV

ja sellepärast töölistel peab olema ametiühingutesse koondumine ja streigi vabadus. Tuleb silmas pidada, et seadusandliselt makspannud palganormid võivad osutada

PALGATASEME ALLAVIIMISE TEGURIKS.

Õppinud tööliste palgatase langeb tunduvalt. Seega võib kujuneda palgaalamäärade seadus või määrus palgaalandamise aktiks.

Sunduslik töövahendus on meil mõeldav

KODUTÖÖNDUSES JA PÖLLUNDUSES,

sest seal on tööliste palk tunduvalt vähem kui tööstustööliste keskmine teenistus. Ka on kodutöönduse ja põllunduse töölistel raskelt organiseeritavad ja sellepärast ei saa seal tarvitada painduvat palgaolude korraldamise moodust: vaba töövahenduse alusel sõlmitavat kollektiivlepingut. Seepärast tuleb meil maksma panna eriline

KODUTÖÖLISTE SEADUS,

mille alusel kodutöönduses töötajate töötingimuste kindlaksmääramiseks luuakse töandjate, tööliste ja riigivõimu esitajaist koosnevad segakomisjonid — palgaametid. Samas suunas tuleb täiendada ka meil maksvat põllutööliste palgaolude ja tööaja korraldamise seadust.

E. T. Keskliit peab tarvilikuks, et täiendataks meil maksvat

LEPITUSASUTISTE SEADUST

selles mõttes, et oleks võimalik seaduspärane vaba töövahenduse toimetustööliste ametiühingute ja töandjate või nende organisatsioonide vahel. Praegu on meil küll maksev sea-

duspärane vorm kollektiivlepingute jaoks, kuid puudub vaba töövahenduse seaduspärane toimetustööliste kollektiivlepingute sobitamiseks ja organisatsioonide vahel tekkivate töötülide lahendamiseks.

Samuti tuleb

ELLU KUTSUDA TÖÖKOHUS,

mille ülesandeks oleks õigusmõistmine üksik- töölepinguisse ja kollektiivlepinguisse puutuvate normide rikkumise või tõlgitsemise puhul. Harilikud kohtud ei suuda tarvilikult süveneda tööõiguslikkudesse küsimustesse ja

PROTSESSID VENIVAD PIKALE.

Tööliste ja töandjate organisatsioonide esindajail tuleb võimaldada parteedi alusel osa võtta nõuandvalt kohtu tegevusest.

Organisatsioonide plaani küsimuses võeti vastu järgmine otsus:

Nõukogu teeb juhatusel ülesandeks organisatsioonide plaani kava välja saata ametiühingutele, kes kava kohta teevad teatavaks Keskliidu juhatusel oma seisukohad hiljemalt 28. veebr. 1935. a. Ühtlasi peab tarvilikuks, et see küsimus võetakse 5. kongressi päevakorda.

Keskliidu 5. kongressi aeg ja päevakord kiideti heaks läbirääkimisteta.

„Tööliste Hääle“ küsimuses võeti vastu järgmine otsus:

Nõukogu peab soovitavaks „Tööliste Hääle“ väljaandmise jätkamist 1935. a. Ühtlasi peab tarvilikuks, et kõik ametiühingud tõsiselt kaalumisele võtaks:

TELLIDA „TÖÖLISTE HÄÄL“ KÕIGILE LIKMEILE ORGANISATSIOONI KULUL.

Samuti on tarvilik, et kõik ametiühingud ja töölisanemad arendaksid kohapeal „Tööliste Hääle“ levikut ja kaastööd.

Algatatud küsimuste all käsitati mitmeid küsimusi. Koosolek lõppes kell 3 p. l.

Tööline linnas ja maal!

„Tööliste Hääle“ on Sinu ajakiri. Selles ajakirjas on tõstetud kilbile Sinu huvid. Seepärast iga tööline loeb ja levitab „Tööliste Hääle“. Iga tööline saab „Tööliste Häälele“ kaastööd. Rakendagem „Tööliste Hääle“ kaudu trükisõna tööliste huvide teenistusse.

Töölise parimaks sõbraks on ametiühingud ja nende ajakiri „TÖÖLISTE HÄÄL“.

Ühe töölistkoja elulugu.

On esile kerkinud töölistkoja küsimus. Koja pooldajad kõnelevad ja kirjutavad sageli Viini töölistkojast. Suurel määral selle töölistkoja eeskujudel omalalajal hakatigi meil levitama töölistkoja asutamise mõtet. Seepärast on huvitav jälgida Viini töölistkoja tekkimist, arengut ja

mis on sellest kuulsast asutisest saanud.

1918. a. 11. nov. langes Austria keisritsoon revolutsioonilöökkide all. Võim läks rahvavalitsuse kätte.

Rügielu juhtimine oli tööliste käes, kes olid koondunud ametiühingutesse ja sotsialistlikkuse parteisse. Austria töölistliikumise tuntud juhte R. Wagner kirjutab selle ajajärgu kohta:¹⁾

„Ametiühingute Keskliidu peasekretär Anton Hueber²⁾ ütles ametiühingute kongressil 1919. a. tuleviku ülesannete kohta järgmist:

Minerikuga peame tegema lõpuarve.

Peame minema seda teed, mis on meile kätte näidatud ehuarengu poolt, et viimaks ometi ametiühinguliste organisatsioonide abil jõuda välja

majandusdemokraatia juurde.

Meie ei ole organiseerunud selleks, et saada ainult kõrgemaid palku. Meie tegevus peab teenima kõrgemat eesmärki.“

Neis sõnades oli väljendatud organisatsioonidesse koondunud aktiivse massi meeleolu. Sest ametiühingulised saavutised tööliste olukorra parandamise, töövõimaluste loomise, töökaitse ja tööõiguse arendamise, kultuuritöö jne. alalt — võisid olla mistahes väärtusega, pöördpäevadel ei rahuldanud töölistkonda kui revolutsiooni tulemused.

Ja seda täie õigusega. Töölistkond oli

oodanud kirglikult aastakümneid revolutsiooni,

mitte selleks, et ainult parandada kapitalismi raamidest teatud määral oma olukorda, vaid selleks, et juurteni välja kiskuda kurnamine ja rõhumine —

kukutada kapitalistlik majanduskord ja rajada sotsialistlik.

Venemaal oli see sündinud, Saksamaal peeti selle eest verist võitlust. Austrias oli riigivõim töölistkonna käes. Habsburgiriigi vägivallaaparaat oli purustatud, tagurlised ohvitserid, ametnikud, preestrid ja suurkondanlased olid pugunud masside viha eest pelgupaikadesse. Valimisõiguse demokraatiseerimisega töölised ja teenijad olid omanud kõrgis riiklikes asutistes otsustandva võimu.

¹⁾ J. Deutsch: Gesichte der österreichischen Gewerkschaftsbewegung, II köide, Viin 1932.

²⁾ Oli Austria Ametiühingute Keskliidu peasekretäraks alates 1893. a. kuni 1931. a. Seega ligi 40 aastat. Suured teened Austria töölistliikumise ühtluse loomises.

Parlamendis ja valitsuses oli juhtimine tööliste käes.

Sotsiaaldemokraat K. Seitz oli parlamendi esimees, K. Renner oli riigikantsler, O. Bauer välisminister, Ferd. Hanusch sotsiaalminister, O. Glockel haridusminister, J. Deutsch³⁾ sõjaminister. Metallitriial Jakob Reuman oli Viini linnapea. Vabariigi omavalitsustes 236 oli sotsialistliku enamusega. 1031 omavalitsuses olid pooled kohad sotsialistide käes.

Töölised kaitstes, töötud tänaval ja sõdurid kasarmutes olid formeeritud J. Deuschli poolt revolutsioonist-vaimustatud kaitseliitu.“

Selline olukord ja meeleolu valitses Austrias tol ajal. Võim oli tööliste käes, rahva rõhuv enamuse toetas seda ja usuti, et selline olukord jääb püsima. Vabaametiühingutesse kuulus 1917. a. 295.147 liiget, 1919. a. — 772.146 ja 1920. a. — 1.079.777 liiget. 1919. a. Austria ametiühingute kongressil, internatsionaali sekretär E. Fimmen märkis oma tervituskõnes, et Austria ametiühingud on protsentuaalselt

kõige tugevamad ametiühingud kogu maailmas.

80—90% töolistest oli koondunud vabaametiühingutesse, mille kõrval tegutsesid sama tugevad sotsialistlikud organisatsioonid.

Seesuguses olukorras asuti läbi viima uuendusi kogu elukorralduses. Usuti ja loodeti, et riigivõim jääb töölistkonna kätte ja on võimalik läbi viia ka

majanduse uuendamine.

1919. a. 14. märtsil pandi maksuma: „Sotsialiseerimise ettevalmistamise seadus“. Tööle asus sotsialiseerimise komisjon O. Baueri juhtimisel. Tolleaegse valitsuse sotsiaalpoliitika lähtus sellest:

töölistkond on organiseeritud, rahvaenamuse toetusel sotsialistlik partei valitseb demokraatlikul alusel riiki, majandust hakatakse juhtima töötava rahva huvide kohaselt.

Neist seisukohtadest lähtudes arendati ka tolleaegset sotsiaalseadusandlust.

Terve rea uuenduste keskel eelpool kirjeldatud õhkkonnas, parimate lootuste ja katsete keerises, kutsuti ka ellu töölistkojad, mille ülesandeks nähti ette: 1) töölistküsimustesse puutuvate seaduseelnõude ettevalmistamine ja koostamine ning valitsuse poolt antavate seaduseelnõude kohta seisukohtade avaldamine. 2) Koostöö arendamine valitsusasutistega mitmesuguste töölistküsimuste alal. 3) Teadusliku uurimistöo korraldamine sotsiaalpoliitilistes küsimustes. Seega anti kojale nõuandva ja ettevalmistava asutise iseloom. Pidi abiks olema riigivõimule ja ametiühingutele.

Viini töölistkoda asutati vastava seadusega 1920. a. Töölistkojad loodi territoriaalsuse põhimõttel. Üldse kutsuti ellu 8 töölistkoda, mil-

³⁾ Oli töölistkantseliidu juht. 1934. a. kodusõjas juhtis tööliseid võitlust fašistide vastu.

lest suurim ja tähtsaim oli Viini koda. Iga piirkondlik koda oli vormiliselt iseseisev. Kuid omal algatusel sellekohase kokkuleppe põhjal ühitustas nende tööd Viini tööliskoda.

Kuna ametiühingud olid tugevad, siis oli koja juhtimine kogu vabariigi kestvuse ajal ametiühinglaste käes ja oli tegelikult selle abiorganisatsiooniks. Seepärast olid ka ülesanded koja ja ametiühingute vahel hästi jaotatud. Koda tegi nõuandvat ja ettevalmistavat teaduslikku tööd. Ametiühingud olid võitlusorganisatsioonid, eelkõige töötingimuste parandamise alal.

Hiljem muutus poliitiline olukord ja riiki asusid juhtima kodanlised valitsused. Koda kui seadusega riigivõimu kontrolli alla seatud asutis jäi sisuliselt iseseisvaks ainult tänu sellele, et tugevad töölisorganisatsioonid olid olemas, kes kõikjal aktiivselt organiseeritud jõudude abil kaitsesid kõiki revolutsiooniaegseid saavutisi.

Viini tööliskoja kauaaegne peasekretär dr. Edmund Palla⁴⁾ märgib tööliskodade tegevuse eeldustest järgmist:

„Austria eeskujul on tööliskoda ellu kutsutud Jugoslaavias. Meie näeme seal tööliskoda, millel on täiel määral meie koja kuju. Kuid seal

puudub kojalt põhjapanev eeldus,

ja nimelt ametiühinguline aluspõhi. Jugoslaavia tööliskodad teatud määral tahavad olla ametiühingute aseaineks (Ersatz), sest ametiühingud on seal veel vähe arenenud. Seepärast on seal tööliskodade asend kogu tööliskümises oluliselt teissugusem kui Austrias, sest siin on tööliskodad rajatud orgaaniliselt töölisnõukogudele ja ametiühingutele.

Ametiühingute olemasolu ja tegevus on eelduseks,

et tööliskodad oma tegevusega võiksid täita tööliskümise vajadusi...

Tööliskodad toetuvad oma tegevuses esijoones ametiühingutele, mille otstarbekohane tugev organisatsioon on koja tööle väärtuslik eeltingimus.

Tööliskoja ülesannete täitmisel on ilmtingimata nõuetavaks eelduseks tugev parlamentaarne demokraatia...

Kui meie nende kogemuste peale vaatame, mida oleme saanud tööliskodadest Austrias, siis võime kinnitada, et need on head. See on osalt „sellest tingitud, et ametiühinguline liikumine Austrias on väga tugev ja peaaegu ühtlane...“

Nii iseloomustas Austria tööliskoja kauaaegne juht tööliskoja tegevust ja märkis eeldused, mis peavad igal juhul olema, kui tööliskoda võib teenida töölise huvisid. Ja tõesti elu on näidanud, et dr. Palla oli õigus.

Austria tööliskodad ajasid asju töölise huvide seni kuni Austrias olid tugevad ametiühingud

ja teised töölisorganisatsioonid ning kuni püsis parlamentaarne demokraatia. Ka dr.

⁴⁾ Dr. Edmund Palla, Die Kammern für Arbeiter und Angestellte, 1926. Vien.

Palla rakendas oma tööjõu ja energia tööliskodade töölise huvide kaitsmisele ka ainult seniks kuni püsisid ülalmärgitud eeldused — demokraatia ja tugevad ametiühingud.

1934. a. kodusõja keerises

purustati teatud ajaks Austria töölise vabad organisatsioonid, —

ka ametiühingud. Fashist Dolfuss hakkas teostama diktatorina seisuslikku riiki. Vabu ametiühinguid enam ei lubatud. Loodi organisatsioonid, kus liikmetel on ainult liikmemaksude maksmise õigus. Juhid nimetati valitsuse poolt. Tööliskoja peasekretär

dr. E. Palla astus Dolfussi teenistusse.

Ta nimetati hoovinoonikuks ja määrati Austria Töölise ja Teenijate Ametiühingute Keskläidu juhatajaks liikmeks.⁵⁾

Ametlikult pöörati Viini tööliskodas uus lehekülj 5. apr. 1934. a. Hoovinoonik (Hofrat) dr. E. Palla andis pidulikul aktusel koja juhtimise üle uuele peasekretärile dr. H. Schmidtile. Austria tööliskoda ei kaitsen enam töölise huve, vaid

on rakendatud diktatuuri teenima.

Tasalihtlatud ametiühingute keskläidu peasekretär märgib tööliskoja ülesandeks:⁶⁾

„13 aastat on tööliskoda tegutsenud ühe külgses parteipoliitilises vaimus. Kojas uueks

tähtsamaks ülesandeks on seisusliku korra ettevalmistamine.

Loosungiks tööliskodadele olgu riigikantsler Dolfussi sõnad, et tuleb luua kristlik riik seisuslikkuse (korporatiivse) põhimõtte alusel.“

Seega on „tööliskoda“ Viinis muutunud fashistliku riigi propagandabürooks. Kui büroo, asutis, käsitas ta tööliskümise, seni kuni olid olemas tugevad ametiühingud.

Vabade organisatsioonide põhimõtted elavad Austria töölise keskel edasi.

Neil on isegi oma illegaalne liikmeskondki. Peetakse koosolekuid, lewitatakse ajakirju ja kasseeritakse isegi korrapäraselt liikmemaksu. Oma vabu ametiühinguid töölised ei unusta.

Koja vastu ei tunne Austria töölised enam mingit huvi.

See ei ole enam nende huvide kaitsmise asutis. Vastupidi — vihkavad seda. Töölised peavad maksma kojamaksude kaudu fashistliku riigi propagandabüroo kulud oma taskust.

Selline on olnud Austria tööliskodade elukäik ja saatus! L. M.

⁵⁾ Vaata töökaitse ajakiri Lehrlingschutz, 1934, nr. 2/4.

⁶⁾ Lehrlingschutz 1934, nr. 2/4.

Kojad ja ajakirjandus.

Viimasel ajal on meil tekkinud kodade asutamise liikumine. Põllutöö-, kaubandus-tööstus-, inseneride-, arstide- ja apteekritekojad on olemas. Käiakse ringi ametnikkude, õpetajate, majaomanikkude, kõrtsmikkude jne. kodade kavadega. On kerkinud ülesse ka tööliskoja küsimus. Töölisvanemad ja ametiühingud ei pea tööliskoda tarvilikuks. Ajakirjanduses on olnud elav vaidlus kodade küsimuses. Toome sealt mõned väljavõtted. Kirjutise E. T. Keskliidu seisukohtade põhjendamiseks tööliskoja küsimuses avaldame ruumi-puudusel „Tööliste Hääle“ järgmises numbris.

„Päevalehes“ nr. 333, 3. 12. 34 — kirjutab H. T(ammer):

Kodade asutamine on meil viimasel ajal läinud väga moodi. Põhjusti selleks võib leida mitmesuguseid: üks vool arvab sellega võivat luua meil korporatiivse korra, mis suudaks asendada parlamentliku valitsusviisi, ainult mõningal määral järele Itaaliat; teine vool püüab kodadega kutsuda ellu keskaegseid tsunftse kutse-eetika tõstmiseks ja oma alal töötajate kvalifitseerimiseks, kuna kolmas vool läheb kodade asutamise õhinaga kaasa niisama moe pärast, et teised lähevad kah.

Me oleme sõna võtnud mitmel puhul juba kodade kohta ja rõhutanud, et meie arvates kodade asutamine korporatiivse korra sisse-seadmise sihiga on õnnetu mõte, mis viib ainult rahva vaba tahteavalduste võimaluste piiramisele ja diktatuurile ning et kõik unistused demokraatlikust korporatiivsest korrast jäävad ainult unistusteks. Ja seesuguste kodade asutamiseks tuuakse näiteid ka välismaalt. Muidugi võib välismaalt tuua ka vastupidiseid näiteid ja teha kindlaks, et seal, kus on suudetud demokraatlikku mõtteviisi ja sotsiaalset vastutustunnet kasvatada demokraatiale loomulikul teel, ka lihtsad kutseühingud ja riigivõim suudavad küllalt hästi hoida aus kutse-eetika ja säilitada vastavale kutsele tunnustamisväärse kohti riigielus. Ent olgu, kui inimesed usuvad, et nende vaos hoidmiseks on tingimata tarvis sundnorme tsunftide kaudu, siis ei või teistel ju selle vastu midagi olla, ärgu aga tehtagu sellest ainult erilisi sotsiaalseid või poliitilisi eesõigusi, millelega teiste elukutsete esindajad, kes ei tunne tarvidust niisuguste sundnormide järele, seataks suhteliselt halvemas seisukorda...

Meie arvates on aga riigielule kõige hädaohtlikum liik inimesi, kes kodade asutamise õhinasse sattunud ilma ühegi tungiva tarviduseta ja ka ei mõtle nende asutamisega taotleda ei korporatiivset ega tsunftikorda. Need inimesed tahavad riiki koormata lihtsalt kapriisi pärast asutustega, mis jäävad ballastiks maksumaksjatele ning raskendavad ainult igasugust asjaajamist...

Meie töölikond on neile propageeritava tööliskoja suhtes seni asunud skeptilisel seisukohal, nagu on seda olnud töölisel seesuguste asutuste suhtes ka teistes maades. Me lugesime alles neil päevil ajalehtedest, et ametiühingud võtsid tööliskoja suhtes eitava otsuse. Kui ametiühingud arvavad, et nad peavad jääma nii-kui-nii töölikonna töötingimuste korraldajaiks ka edaspidi, siis tõuseb küsimus, mida hakkab sel puhul tegema töölikoda? Ja kui töölisel lõppeks ei taha astuda töölikotta, mis siis? Kas sundida, kuidis? Sellega me satume Itaalia korporatsioonide loomise raskuse juure ja peame arvata-vasti käima läbi ka nii vaevarikka võitlusaajajärgu nagu Itaalia...

Riigiteenijate häälekandja „Side“ nr. 8/9, 1934. a. „Demokraat“ võtab sõna ametnikkudekoja asjus ja märgib järgmist:

Kas siis just see, et üks või teine asutus on avalik-õiguslik, on see, mis temale toob nii valitsusasutuste kui avaliku arvamise tunnustuse? Ka siis, kui ta lausa rumalusi räägib või kirjutab! Ei tohiks ometi olla saladuseks, et nii mõnedki juba tegutsevate kodade seisukohad nii valitsusasutustes kui avalikus arvamisest väga negatiivse tunnustuse osaliseks on saanud, samal ajal aga paljudki riigija omavalitsuseteenijate kutseorganisatsioonide, kuigi mitte-avalikõiguslike, arvamisest tunnustamist ja võimalust mööda ka rahuldamist on leidnud.

Kõik, mis avalikõiguslikkus selles suhtes endaga kaasa võiks tuua, on ainult see, et ta riigiasutusi võiks kohustada teatud juhtudel ametnikekoja arvamisega ära kuulama. Kuid meie teades pole meil ka seni ükski valitsusasutus keeldunud riigiomavalitsuseteenijate seisukohti ära kuulamast, vähemalt kirjalikke mitte! Kuidas nad aga neisse seisukohtadesse suhtuvad, on hoopis iseküsimus. Et avalikõigusliku koja seisukohad alati 100-protsendilist rahuldamist leiaksid, on ometi utopia, mis kunagi ei täitu!...

Mis võiks sellise koja ülesandeks olla, kui ta loodama peaks? Riigiteenijatele mõeldavalt kõige soodsama lahenduse puhul ei võiks koja ülesanneteks olla midagi muud, kui praeguste kutseorganisatsioonide ülesanded. Nii ei ole eelpool juba korduvalt mainitud dekreedid kava koostajadki osanud temale muid ülesandeid leida kui „ühendada riigi- ja omavalitsuseteenijate ning õpetajate kutse alal tegutsevaid seltse ja kutseühinguid üld- ning eritarviduste esitamise otstarbel nii valitsuskuu omavalitsusasutustes, igakülgselt kaasa aidata kutseoskuse arendamisele ning kaitsta teenijate majanduslisi, sotsiaalseid ning õiguslisi huve“. Kuid kõik see on ju loendatud ka praeguseksi Keskliidu põhikirjas; milleks on siis veel tarvis mingisugust koda luua?

Agas me tahaksime koja pooldajailt küsida, kas nemad oma südame sügavamaski sopis usuvad, et ametnikekoja põhimäärus, kui ükskord tõesti peaks jõutama selle koja loo-

miseni, maksma pannakse nii, nagu nemad seda endale ettekujutavad? Kas ei ole hoopis tõenäolisem, et siis maksusele võivad pääseda mõned teisedki seisukohad.

Kas ei püütaks endale ette kujutada, milises olukorras osutuksid Eesti riigi- ja omavalitsuse teenijad sel juhul, kui unistused kojast täituma peaksid niisugusel kujul, kus riigi ja omavalitsuse teenijail küll õigus oleks kanda koja ülalpidamise kulud, aga ei midagi rohkem. Ei tohi ometi niisuguste küsimuste käsitlemisel unustada, et riigi- ja omavalitsuse teenijad riigis on hoopis midagi muud, kui põllumehed, kaupmehed, töösturid, arstid või mingisugused muud eraisikud ja et seda, mis viimastele, neile igakord kaugelgtki ei lubata. Mis oleks siis riigi- ja omavalitsuse teenijaskond sellise kojaga võitnud? Seadusliku sundusega kindlustatud liikmeskond ja sunniviisil kasseeritavad liikmemaksud võivad ju väga ihaldatavad asjad olla, kuid et sellest ka riigi- ja omavalitsuse teenijad võidak- sid, seda peab pimesi uskuma; mõistusega pole siin igatahes midagi peale hakata. Mõis- tus ütleb, et edvistamine selliste avalikõigus- like kutseorganisatsioonide ja kodade ideede- ga riigi- ja omavalitsuse teenijaile tähendab mängimist tulega.

„Side“ samas numbris postiteenijate kutseorganisatsiooni tegelane H. I m e l i k kirjutab ametnikkudekojast muu- seas järgmist:

Ainult järele teha seda, mida teised kutse- koondised on teinud, nagu põllumehed, töö- turid, kaupmehed jne., kes omale kojad asu- tasid, ei ole küllalt kaaluv motiiv. Põllu- meeste koja osaline tähtsus on olnud põllumeeste poliitilisest koondisest, kus leidub mõjukaid mehi, kes koda teisel toetavad. Kuid sellele vaatamata kuulub põllumeeste eneste ridades palju nurinat koja tegevuse ja tegevusetuse üle. Rohkem nurinat saab tekitama riigitee- nijate koda, kus puuduvad poliitilised hoolda- jad, kes võiks tarbekorral oma mõjuvõimuga kojale kaalu anda. Ei paista tõenäolik olevat, et riigiteenijate kojale tullakse pakkuma enam õigusi ja võimu, kui kutseühisustel seni on olnud. Sellele räägib vastu terve loo- gika. Peab tulema paratamata järeldusele, et kodade küsimus on läbitöötamata ja läbi- mõtlemata, ja et ebaküpset mõtet, millel pea- legi kaugeleulatav tähtsus, ei või ellu viima hakata.

„Õpetajate Leht“ nr. 47, 1934. a. mär- gib õpetajatekoja kohta:

Praegune riigi elu, tema juhtimine ei ole mõeldav ilma rahva osavõtuta: parlamen- taarne kord mõistetakse hukka, kuid ta tuleb asendada mingisuguse teise esindusega. Kõi- ge selgema kuju on see asendamine leidnud

Itaalia, kus korporatsioonid moodustavad rahvaesinduse riigi valitsuse kõrval, siiski vaid nõuadva ja mitte valitsuse asutusena. Seal aga, kus rahvaesindus ei ole kaotatud, vaid seisab riiklisest tööst eemal ja riigi- valitsemise sünnib autoritaarsel alusel — tahetakse ellu kutsuda kutselisi organisat- sioone, kes oleksid valitsustele seadusandlises tegevuses abiks...

Nii siis õpetajate koda midagi erilist õpe- tajaskonnale ei paku...

Aga kahju ta võib tuua praegustele orga- nisationsioonidele.

Praegu on osavõtmine õp. org-ides vaba: õpetaja võtab osa, kui ta on kutseteadlik ja tunnistab moraalselt ennast kohustatuks seda tegema. See moraalne endakohustamine on väärtus omaette. Õpetajatekoja liikmeks ole- mine on õpetajale sunduslik — järelikult langeb ära moraalne printsiip — see on kaotus...

Kokkuvõttes ütleb leht:

Kõik sunnivad tõsiselt kaaluma, kas on tarvidus kohe kinni haarata neist kodade liikumisest, kui pole selge, mida annab uus organisatsioon õpetajaskonnale, missugused puudused tulid ilmsiks senises, kas on nad niivõrt kaaluvad, et oleks vajadus jalamaid seniseid organisatsioone asendada teistega. Seda enam, et uus tekitab rida kahtlusi...

„Rahva Sõnas“ nr. 98, 1934. a. „So- cius“ on arvamisel, et E. T. Keskliidu seisukoht töölistekoja asjus on ekslik ja peab seda siiski tarvilikuks. Leht kir- jutab järgmist:

Väga õieti ütleb Keskliidu otsus, et „va- bade ametiühingute peaülesandeks on töötin- gimuste parandamine ja ametiühingulise oma- abi korraldamine“. Töölistekoda tõepoolest sel- lel alal ei hakka võistlema ametiühingutega, ta ei asenda neid. Kuid töölistekoda avalik- õigusliku asutisena võib kindlasti töölistklassi huvidesse puutuvate küsimuste alal täita paremini uurimisülesandeid, kui ametiühin- gud. Viimastel, kui eraorganisatsioonidel ei ole võimalik astuda ametasutustega seesugu- sesse vahekorda, nagu avalikõiguslikul koyal.

Kõigil neil põhjustel tundub, et Keskliidu poolt töölistekoja suhtes tehtud põhimõttelikult eitav otsus on põhjendamata ja isegi ebajär- jekindel. Töölistekoda ei ole mingi armuand, mingi töölistkonna õigusi piirav asi, vaid vastuoksa — töölistkaitse sihte taotlev kor- raldus...

Neidsamu seisukohti väljendas „Rah- va Sõna“ peatoimetaja E. J o o n a s Tööliste Haridusliidu loengul, Tallin- nas, 13. dets. k. a.

Tööliste parimaks sõbraks on tugev ametiühing!

Keskliidu tegevusest.

Tallinna töölisanemad ühinesid Keskliidu seisukohtadega.

29. nov. peetud Tallinna töölisanemate ja ametiühingute juhataste ühisel koosolekul E. T. Keskliidu sekretär L. Metslang esines pikema ülevaatega E. T. Keskliidu viimase aja tegevusest.

Viiimasel ajal on tekkinud ametiühingutes ja töökohtades

organiseerimise alal erakordne elevus, mis on suurim kui kunagi varem viimaste aastate jooksul. Töölise keskelt on kadunud umbusk ametiühingute vastu. On jõutud veendumusele, et majanduslikku ja õiguslikku olukorda töösuhete alal on võimalik parandada ainult ametiühingute kaudu. Ametiühingute peaausesandeks organiseerimistöös ei ole enam kahtluste ja eelarvamuste kõrvaldamine, vaid võidakse kogu energia pühendada positiivsele organiseerimistööle. Ka on kadumas ametiühingutest poliitilised lahkkelid. Parteipoliitilisi küsimusi ei tulda enam ametiühingutesse lahendada. Seepärast võivad ametiühingutes tööd teha mitmesuguse maailma-vaatega töölised.

Eriliselt suur on olnud liikmete tõus triiki-töölise liidu kõigil osakondadel. Siin on juba organiseeritud 50% töolistest — Tartus 80% ja Pärnus isegi 90%. Rohkelt uusi liikmeid on juurde võtnud ka nahatöölised, sadamatöölised, tekstiiltöölised ja ehitustöölised organisatsioonid. Arvulised kokkuvõtted liikmete juurdekasvu kohta selguvad tuleva aasta algul.

Küsimäe organiseerimistööga on käsitusel olnud

töötingimuste parandamise küsimus.

Sein ei olnud ametiühingutel töötingimuste kujundamisel kuigi suurt osatähtsust. Töötingimuste määramine olenes täiel määral tööandjate kalkulasioonidest ja soovidest. Selle tulemus oli see, et töösturite ringkondades anti liig suur osatähtsus palgale tootmis-kuludes ja püüti palgamadaluse arvel üksteisega võistelda. Tagajärg on olnud see, et näiteks kogu nahatööstus, saapatööstus on omavahel sõjajalal. Väike- ja keskkäitised on välja läinud odavate palkadega suurematega võistlema. Nüüd on kõik raskustes ja kiruvad üksteist. Seda sama võib öelda mitme teisegi siseturu tööstuse kohta. Ka eksportkäitised on püüdnud oma võistlusvõimet välismaaga alal hoida madalate palkade abil.

Ametiühingud asuvad seisukohal, et majanduse areng ei tohi põhjeneda tööjõu odavusele, vaid majanduse areng olgu suunatud rahva ostujõu tõstmisele. Tööjõu odavuse asemele tulgu majanduses tehniline tugevus ja energia odavus.

Palgaolusid ja teisi töötingimusi kõige otstarbekohasemalt saab kindlaks määrata

kollektiivlepingute abil,

mis sõlmitakse vaba töövahenduse kaudu ametiühingute ja tööandjate või nende organisatsioonide vahel. See moodus on levinud kogu kultuurmaailmas ja leiab nihästi tööliste kui ka tööandjate tunustuse. Selle mooduse juurde tuleb meilgi jääda. Kui mõle-

mad pooled — töölised ja tööandjad on organiseeritud, siis ei ole karta ka majandust ruineerivaid streike, sest see tuleb kõne alla ainult äärmisel juhul, kui sobitus ei anna tulemusi. Rahvusvahelise tööbüroo uurimised näitavad,

minimalpalkade seadusega ei ole võimalik palka tõsta

ja streigi keeld ei anna mingeid tulemusi. Kui palk jääb madalaks, siis lõppude lõpuks tulevad metsikstreigid.

Rahvamajanduse elustamise asjus

on Keskliit esitanud oma ettepanekud riigivanemale. Ametiühingud ja töölised ootavad, et need täies ulatuses selgitamisele ja teostamisele võetaks. Peale Keskliidu on ka teised organisatsioonid ja ringkonnad tunnustanud vajalikuks rahvamajanduse elustamise ja majanduse uuendamise. Keskliit on oma konkreetset ettepanekud teinud. Majanduse uuendamine rahva elutaseme tõstmise suunas on

edasilükkamatu ülesanne.

Ka riigivanem on suuremale osale Keskliidu ettepanekutele annud põhimõttelise tunnustuse. Ametiühingud asuvad seisukohal, et tööliskonna ja rahva laiemate hulkade kaasabita ei ole Keskliidu ettepanekute teostamine mõeldav.

Tööliskoja küsimust

on Keskliit koos töölisanematega ja ametiühingutega põhjalikult kaalunud. On seda küsimust uuritud igakülgselt. Käesoleval nädalal võttis Keskliidu juhatus selle kohta otsuse vastu ühel häälel. Keskliit asub seisukohal, et töölise majanduslik organiseerimine peab väljuma töölise majanduslikkude huvide kaitsmise otstarbekohasusest. Töötingimuste korraldamiseks ametiühingud nagunii peavad jääma püsima.

Koda võiks teha ainult ettevalmistavat ja nõuandvat teaduslikku tööd,

millega ka ametiühingud toime tulevad. Pealegi on meil olemas konjunktuurinstituut ja on loomisel veel muid uurimise institute, on loomulik, et töölise organisatsioonide esindajate nende asutiste tööst kutsutakse osa võtma. Seepärast Keskliit ja temasse kuuluvad ametiühingud ei pea tarvilikuks tööliskoja ellukutsumist. Pealegi tuleks koja liikmemaksude näol töölisele uusi makse, mis töölisele raskusi sünnitab.

Ettekandele järgnesid elavad läbirääkimised. Kõik sõnavõtjad toetasid Keskliidu seisukohti tööliskoja, palgaolude korraldamise ja rahvamajanduse elustamise küsimuses. Selgus, et

käitistes tööliskoda ei pooldata.

Töölisele on kõige tähtsamaks küsimuseks töötingimuste parandamine ja seda suudavad teha ainult ametiühingud. Palgaolusid tuleb korraldada

kollektiivlepingutega vaba töövahenduse abil. Rahvamajanduse elustamise küsimuses tööstuse kontrolli ja kapitalide tõkestamise asjus, mitmed kõnelejad avaldasid kahtlust, kas on võimalik riigiametnikkudest luua sellist kontrollaparuaati, mis suudaks ülesandeid täita. Tööstuse kontrollis olgu töölise organisatsioonidel ja töölisanematel kaasategutsemise õigus.

Ühel häälel võeti vastu järgmised otsused.

Palgaolude korraldamise küsimuses

koosolek ühineb Keskliidu juhatuse sellekohase otsusega

ja asub seisukohal, et madalad tööpalgad mõjuvad ümünavalt ja pidurdavalt tööstuse ja kogu majanduse arengule. Majanduse areng ei tohi põhjeneda tööjõu odavusele. Tööjõu odavuse asemele tulgu majanduses tehniline tugevus ja energia odavus. Palgaolude korraldamise seaduste sihiks peab olema tööliskonna palgavõitluse kergendamine. Töölisele vastuvõetavaks töötüingimuste kindlaksmääramise mooduseks on vabatöövahenduse alusel sõlmitav kollektiivleping. Töötüingimuste korraldamisel

streik oleks ainult äärmiseks abinõuks,

mida tarvitatakse vaid siis kui töötülide puhul tööandjad töölise põhjendatud ja õigustatud nõudmistele järele ei anna.

Ühtlasi koosolek tunnustab, et eesti rahvamajandust tuleb täie jõuga arendada rahva elamistingimuste parandamise suunas ja

koosolek ühineb Keskliidu poolt 6. nov. k. a. riigivanemale esitatud märgukirja seisukohtadega.

Vabade kapitalide kasutamisest ei ole olnud töötaval rahval seni märgatavat kasu. Selle olukorraga töölised ei saa leppida. Plaani-

kindel tööstuse arendamine ja tööstuse sisuline kontroll on edasilükkamatud ülesanded.

Tööliskoda ei ole töölise vaba organisatsioon, vaid on asutis, mille liikmeskond, ülesanded, võimupürid ja juhtimine on määratud kindlaks seadusega. Oma iseloomult tööliskoda on nõuandev ja ettevalmistav asutis, kes avaldab seisukohti ja arvamisi seaduseelnõude ja valitsuse korralduste kohta. Juhib valitsuse ja parlamendi tähelepanu vajalikkudele uuendustele ja algatustele ning soovib, et riigivõim teutseks töölisesse puutuvates küsimustes koja ettepanekute ja soovide kohaselt. Loomulikult tulevad koja ettepanekud ja soovid teostamisele selles ulatuses, nagu seda parlament ja valitsus tarvilikuks ja vajalikuks peavad.

Eestis täidab neid ülesandeid E. T. Keskliit,

nagu see normaalselt ka välisriikides toimub, kusjuures vabade ametiühingute peaulesandeks on töötüingimuste parandamine ja ametiühinguliku omaabi (toetuskassade) korraldamine, mis ei saa kuuluda tööliskoja ülesandesse. Seda võib teha ainult tööliskonna vaba organiseerimise kaudu. Tööliskoja asutamise puhul tekib töölise huvide kaitsmisel ja esindamisel

tarbetu parallelism,

sest vabad ametiühingud paratamatult peavad jääma alles töötüingimuste parandamiseks. Samuti tuleb koja liikmemaksuga töölisele juurde uusi makse.

Seepärast koosolek ei poolda tööliskoja asutamist ja peab otstarbekohaseks, et töölise huvide kaitsmine ja esindamine jätkuks vabade ametiühingute kaudu.

Töölud Tallinnas.

E. T. Keskliidu juhatuse korraldusel peeti 29. nov. Tallinna töölisanemate ja ametiühingute juhatuste koosolekut. Osavõtt oli erakordselt rohke. Kokku oli tulnud 50 töölisnõukogu ja ametiühingu esindajat.

„Viktoria“ kastilaudade tehases on töölisnõukogu valimised läbi viidud. Streigi tagajärjel käitise juhatus loobus palgakärpimisest. Pühade ajal tuleb lühem töö vaheaj.

Raudtee pealaos on töölise suurimaks pävamureks juba pikemat aega olnud perekonnaabiraha, mida ei taheta maksta. Lähemal ajal tuleb kokku töölise üldkoosolek, kus selle küsimuse kohta uuesti seisukoht võetakse.

„Aivazi“ metallitööstus töötab 5 päeva nädalas. Osa töölisi töötab kolme vahetusega. Tellimisi näib olevat. Hiljuti vallandati 5 töölise. Töölisanema seisukohti selles asjas kuulda ei võetud. Ventilatsioon on puudulik. Viimaste aastate jooksul on tööhinnad langedud kuni 70%. Viimane kärpimine oli möödunud aasta jaanuaris.

Lutheri töölised ei ole rahul Bedaux tüki-

töö süsteemiga, mis on kujunenud moodsaks higijamamise reshiimiks. Raske on platejaoskonna naistöölise olukord. Neil tuleb sõidutada rullikuid, mis on koormatud üle 800 kg. See on korralik hobusekoorem. Liiguvad mõningad vallandamise kuulused.

Raudtee peatehases on paar hoovitöölise juurde võetud. Tööd tehakse nüüd 6 päeva nädalas.

Tuletornide töökojas läheb kõik vanamoodi.

Usudepoos tehakse ka endiselt tööd 6 päeva nädalas.

Lorupi klaasivabrikus on tööd küllalt. Puhujaid on võetud juurde. Hakati tegema ka õllepudeleid. Halva ilmaga ajavad ahjud suitsu sisse.

Krulli tehase on talveks enam-vähem tööga kindlustatud. Käsil on 3 uue kitsari veduri ehitamine. Kuid selle töö juures töölise teenistus väheneb 10%. Järjekindlalt on vähenedud tükitöö hinnad. Ei peeta kinni igakord seaduslikkudest hinnakirjadest. Viimaste aastate jooksul on palgad vähenenud kuni 50%.

Kui uus töö tuleb, siis läheb palk igakord vähemaks.

„Eesti Südis“ on olukord endine.

Balti puuvillavabrikus on tööl 1000 töolist. Osa jaoskondi töötab 2 vahetusega. Niidi osakond 3 päeva nädalas. Tükitehnik hinnad langevad. Töö norme suurendatakse.

Sadamatehastes on katelseppadel tööd vähe. Palgad on madalad.

Linna hoonete paranduse käitises vallandati lasteta töölisi, kuid osa võeti tagasi hädabaitööde palgaga. Sedaviisi on tehtud ka teistes ehitusosakonna käitistes.

Sadamas on tööd väheks jäänud. Ühisus teeb kõvasti organiseerimistööd heade tulemustega.

Nahatööstuses (saapatööstuses) on tööd

palju. Väikekäitistes tehakse tööd h. kella 7—12 öhtul. „Gloobus“ töötab 5 päeva nädalas 6 tundi päevas. Töötasu ja töötingimused on halvad igalpool. Ametiühisus teeb organiseerimistööd. Uusi liikmeid tuleb alatasa juurde. Viimasel ajal on ühisus kasvanud kolmekordseks.

Juuksetöölise töö tahetakse saunades laupäeval pikendada öhtu kella 12-ni. Linnavalitsuse segakomisjoni on tulnud tööandjatelt sellekohane ettepanek. Juuksetöölised seda ei poolda. Ja ka töölisvanemad arvasid, et see oleks suur ülekohus töölise vastu.

Aruannete järele esitas ülevaate Kesklüüdi viimaseaja tegevusest sekretär L. Metslang, mis on toodud teisel.

„Viktoria“ streik.

A/s. „Viktoria“ kastilaudade käitise juhatus teatas 19. nov. kümnikute kaudu töölisele, et 15. nov. — seega tagant järele hakavad maksuma uued töötasu hinnakirjad, mille järele töötasu oleks alanenud kuni 50%. Töölised ei olnud sellega rahul ja 19. nov. lõunane vahetus ei alustanud enam tööd.

20. nov. hommikul seisib töö kogu käitises

— jõujaamas, masinate juures ja platsil. Vabrikus töötas 450 töolist. Töölised nõudsid endist töötasu. Kohale ilmus 1. jsk. tööinspektor konflikti lahendamaks.

„Viktoria“ kastilaudadevabrik asub Tallinnas end. Vene-Balti tehase ruumides. Vabriku omanikuks on tuntud metsakaupmees Abram Schein. Kastilaudade lähivad ekspordina Austraaliasse ja Inglismaale. Vabrik on töötanud suure puhaskasuga.

1933. a. aruande järele saadi puhaskasut 83%.

Oktoobrikuus oli tulekahju. Pöles maha ladu, kuid vabrik jäi puutumata, mille tagajärjel töö võis edasi kesta. Enne tulekahju töötas vabrikus 900 töolist. Nüüd oli seal 450 töolist. Töölise arv vähenes peamiselt platsitöölise arvel, mis nüüd uuesti kord-korralt suurenes. Töö käib kolme vahetusega.

Töölise palgad on olnud „Viktoria“ äärmiselt madalad. Läänud aastast alates on

töötasu juba vähenenud 15—20%.

Õppinud töölised masinameistrid teenisid seni päevas 3 krooni. Masinate juures töötavad abitöölised naised 150 senti. Platsitöölised mehed 25 senti tunnis ja naised 15 senti.

Vabriku juhataja teguviis ja kavatsused tekitasid töölise keskel viha. Esiteks seepärast, et uued palgad pannakse maksuma tagantjärele, mis on täiesti seadusevastane. Teiseks, vabrik töötab suurte kasudega ja hakkab nüüd vastu talvet madalaid palku veelgi kärpima. Töölised kogunesid kontori ette täiendavate seletuste saamiseks. Härra

Schneider ütles töölisele siin toorel ja kärkival toonil:

„Kasige siit minema, mis te siin enam vahite, muidu toon politsei!“

Olles nähtavasti arvamisel, et politsei tulgu temale abiks palku maha kärpima.

Töölised ei olnud uute hindadega nõus ja ülesärritatud töölised otsustasid alustada streiki ja nõuda, et töötasu jääks kärpimata. Vahetus, mis pidi alustama tööd 19. nov. kell 2 päeval, tööd ei alanud. 150 töölisest hakkas tööle vaid 7—8 töolist. See vahetus, mis pidi alustama tööd 19. nov. öhtul kell 10, ei asunud ka tööle. Selles vahetuses

ei olnud ühtegi streigimurdjat.

Täies koosseisus jäi töölt ära 20. nov. hommikune vahetus. 20. nov. hommikul seisib töö kogu käitises. Töö seisib masinate juures, jõujaamas ja platsil.

450 töolist olid üksmeelselt väljas oma töötasu eest.

20. nov. hommikul ilmus kohapeale tööinspektor ja alustas konflikti lahendamist. Tööinspektor pani ette tööd käima panna vanade hindadega, sest uued hinnad nagu nii ei hakka maksuma enne, kui kahe nädala pärast. Ja siis vabrikujuhataja ja valitav töölisnõukogu alustaksid läbirääkimisi uute hinnakirjade asjus. Töölised olid sellega nõus. Ka vabrikujuhataja pidi lõpuks arvestama töölise üksmeelega ja andis järele. Töö algas 20. nov. kell 2 p. l. Seega kestis streik 24 tundi ja lõppes töölise võiduga.

20. nov. peeti ka töölisnõukogu valimisi. Kandidaadid olid juba varem üles seatud. Sel päeval toimus sedelite äraandmine. Kuigi meeolu oli ärev, viidi valimised korralikult läbi. 450 hääleõiguslikust töölisest võttis valimistest osa 337. Töölisnõukogusse valiti: K. Johanson, V. Schmidt, R. Elbe ja E. Herman. Varem „Viktoria“ töölisnõukogu ei olnud. Uus töölisnõukogu on asunud agaralt tööle.

Narva töölisvanemate koosolek

9. detsembril peeti Narva käitiste töölisvanemate koosolek, millest rohkelt osa võeti. Koosolekul kanti ette ka aruanded tööoludest.

*Kreenholmi käitis*es on tööl 2400 töölist. Üle 50% töolistest töötab kahe vahetuseega. Palgad on endised. Vahetuste murdmise küsimus on ikkagi veel lahendamata. Selles asjas on läbi käidud asutused

tööinspektorist kuni riigivanemani.

Töölisnõukogu valimised on korralikult läbi viidud. Töölisnõukogu liikmeid on 10. Seega on Kreenholmi käitise töölisnõukogu

üle maa kõige suurem.

Nõukogu esimeheks on Kalvi, sekretäriks Anijago. *Vallandamiste puhul* piüütakse eestkätt lahti saada üle 50-ne aasta vanadest töolistest. Käitises valitseb vanaaegne komme töövoimetuile, kauaaegsetele vanadele töölisele maksta kuus 4,5 krooni toetust. Nüüd nähtavasti ei taheta seda enam teha.

*Linavabrik*u töolistel on pikemat aega

käsil olnud palgaküsimus.

See küsimus tõsteti üles septembrikuul. Selle asja üle on peetud 3 üldkoosolekut. Töölised tahtsid juure palka 3 senti tunnis. Vabrikavalitsus ei ole vastu tulnud töölisele palga tõstmise asjus. Neile töölisele, kes elavad väljaspool vabriku kasarmuid, maksetakse 15. novembrist peale korteriraha, mis teeb välja keskmiselt 3 krooni kuus. 1. detsembrist antakse neile töölisele tasuta puid väikese veokulu eest. Seeläbi on teatud soodustuse saanud 1200-st käitise töölisest 250 töolist. Töölisnõukogu ja töölise üldkoosolek

ei ole loobunud üldisest palgatõstmise nõudest

ja arendab seda asja edasi.

Enne pühi taheti sisse seada kahel laupäeval 6-tunnise tööpäeva asemel 8-tunnine tööpäev. Töölised ei nõustunud sellega, sest siis oleks võidud ka edaspidi laupäevadel tööpäeva üldse pikendada.

Töölise keskel on tekitanud suurt ärevust käitise juhatusse kavatsus

vallandada 1. jaanuarist töölisesõbraliku ja vilunud lastehaiguste arst dr. Antropov.

Kuuldavasti tahetakse tema asemel tuua ühe vabrikuarsti abikaasa praktiseerimise otstarbel. Töölised on kategooriliselt dr. Antropovi vallandamise vastu.

Käitises töötab 1200 töölist. Töölisnõukogu on valitud. Nõukogu esioheks on S. Sasso nov, sekretäriks P. Tilk.

Aktsiaselts „Vill“ töötab 300 töölisega. Valmistatakse peamiselt trikotaazhkaupa. Töölisnõukogu puudub. Palgad on 130—250 senti päevas.

Kalevivabrik töötab täie koormatusega. Töölisi on umbes . Töölisnõukogu on valitud. Kalevivabrikus on töölise palgad kõrgemad kui teistes Narva käitistes.

E. T. Keskliidu sekretär L. Metslang kõneles

E. T. Keskliidu viimaseaja tegevusest.

Peatudes eriti *rahvamajanduse elustamise, palgaolude korraldamise, tööliskoja ja organiseerimise küsimuste juures*. Võeti vastu otsused, milledes peetakse vajalikuks *rahvamajanduse elustamist E. T. Keskliidu kava alusel ja palgaolude korraldamine kollektiivlepingutega vabade organisatsioonide kaudu. Samuti ei pooldata tööliskoda, vaid töölise majanduslike huvide kaitsmine sündigu vaba organiseerimise teel.*

Läbirääkimistel töölisvanemad rõhutasid ka organiseerimise vajadust.

Töölisnõukogudel ei ole võimalik kaitsta vajalikul määral töölise majanduslike huve ametiühinguta. Jõuti seisukohale, et *Narvas tuleb luua tugev tekstiiltöölise organisatsioon*. Kõige lähemal ajal Narva töölisvanemad selgitavad selle küsimuse, mida selleks tuleb teha.

Norra ametiühingute kongress.

Norra Ametiühingute Liidu kongress, mis algas 25. nov. osutus huvitavamaks sündmuseks viimaseaja ametiühingulises liikumises, eriti selle tõttu, et kongressil tuli arutusele norralaste seisukoha võtmine ametiühingute internatsionaalide suhtes, s. o.

kas Pariis või Moskva.

Kongress oli suurim, mis Norras olnud — 374 saadikut ja peale selle võõrad. Norra ametiühinguline liikumine on viimasel ajal pidanud kangelaslike palgavõitlusi ja pidanud vastu kodanluse pealetungile ametiühingulise tegevusvabaduse kaitseks. Kongressist

võtsid osa ka Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu peasekretär V. Schenenels ja abiesimees Jakobsen, kurjuures Scheneles oma kõne märkis, et survele vaatamata on Austria põrandaaluseil organisatsioonidel enam liikmeid kui avalikel fashistlikel organisatsioonidel. Rootslaste poolt ütles tervitusi E. Johanson, taanlastelt Chr. Gjensen ja soomlastel esindajaina oli kongressil E. K. Lauhikko ja Ed. Huttunen.

Huvitav oli, et norra kommunistliku lehe esindajat ei lastud kongressile. Samuti pandi kongressil hääletusele punase ametiühingute

internatsionaali esitaja kongressile pääs — 175 häälega 169 hääle vastu otsustati Moskva internatsionaali esitajat mitte kutsuda kongressile.

Kongressil tegevusaruande juures jäi kommunistide umbusaldusettepanek sekretariaadile vähemusse, et sekretariaat pole koll.-lepingute ülesütlemisel ja uute tööseaduste arutamisel tarvilisel tööliste huvisid kaitsenud. Oslo ja selle ümbruse esitajad tegid ettepaneku, et 8 sekretariaadi liiget, kes toetasid uut töötülide lahendamise seadust, ei tuleks enam tagasi valida.

Tähtsamaks küsimuseks oli uute tööseaduste arutus, kusjuures sekretariaat tegi ettepaneku laiaulatuslikuks võitluseks koos töölispartei ametiühingulise liikumise piiramise vastu. Kommunistid olid teinud ettepaneku sel puhul üldstreigiks. Diskussioon selle küsimuse üle kestis 2 päeva, kusjuures võeti umbes 100 korda sõna. Sekretariaadi talitusviisile tungiti ägedasti kallale. Partei vana veteraan *Martin Tranmael* alustas rünnaku senise keskliidu esimehe *Halvard Oseni* ja sekretariaadi enamuse vastu. Vaidlus oli äge. Kommunistide grupp oli 40—50 meest suur, kuid seda ägedamad võitlema. Oslo kesknõukogu ettepanekul avaldati 263 häälega 98 vastu sekretariaadile umbusaldust. Enne hääletust deklareeris senine esimees *Halvard Olsen*, et ta lahkub esimehe kohalt. Lõpuks võeti vastu rida otsuseid üksikasjaliseks võitluseks nende seaduste vastu.

5 kongressi päeva kulus eelmainitud küsimuste arutamiseks.

6. ja 7. päeva kulusid rahvusvahelise liitumise arutamiseks,

sest teatavasti Norra ei kuulu ühtegi internatsionaali. Ettepanekuid oli kümneid, kuid peaettepanekuid oli kaks: sekretariaadi ettepanek oli:

korraldada märtsi kuus 1935. a. üldhääletus Rahvusvahelise Ametiüh. Liiduga liitumise kohta.

Kommunistide ettepanek oli muidugi Moskva liitumiseks. See probleem on olnud kriitilisemaks küsimuseks norra tööliikumiseks üldse. Mõlemad pooled saatsid „tulle“ oma paremad kõnemehed. Partei juhi *Tranmaeli* suur programmkõne ennustas lõputulemust. Vaielulis löid kaasa *Schevenels*, rootsi keskliidu esimees *E. Johansson* ja taani keskliidu abiesimees *Chr. Jensen*. Lõpuks anti küsimus toimkonda ja selle töö tulemusena võeti vastu järgmine „tranmaelik“ resolutsioon:

„Organiseeritud töölised kogu maailmas tahavad saavutada organisatsioonilist ühtlust. Praeguses olukorras on rahvusvahelisele tööliikumisele sellase ühtluse saavutamine eluküsimus.

Kongress kohustab sekretariaati astuma ühendusse internatsionaalidega võimaluste leidmiseks rahvusvahelisele ametiühingulisele koondusele. Keskliidul tuleb anda kõike soovitud kaasabi selle sihi saavutamiseks.

Ametiühingulisele koondusel tuleb luua alust ka poliitilisele ühistööle, nii et tööliklass võib asuda ühisel seisukohal reaktsiooni ja fashismi vastu oma nõuete ja sihtide eest.

Keskliit on oma viimastel kongressidel deklareerinud, et ta tahab mõjutada kaasa sellase organisatsioonilise ühtluse saavutamiseks klassisvõitluse alusel. Neile otsusele lisaks volitab kongress sekretariaati toetama kõiki algatusi, mille sihiks on ametiühingulise organisatsioonilise ühtluse ja koostöö saavutamine.

Neilt seisukohilt lähtudes kongress otsustab volitada sekretariaati, niipea kui olukord vähegi selginud — võimalikult 1935. a. jooksul toimetada üldhääletus liikmeskonnas rahvusvaheliste suhete kohta. Sekretariaadi ettepanekule tuleb lisada selgitus rahvusvahelistest organisatsioonidest.

Rahvusvahelisest töökonverentsist otsustati võtta osa enamusega 57 hääle vastu. Samuti otsustati kongressil valida 3 palgalise jõe asemel 4.

Ametiühinguline ringvaade.

AMETIÜHINGUTE TEGEVUSVABADUSE

asjus Keskliidu esimees *B. Eilman* ja sekretär *L. Metslang* estasid 8. dets. k. a. politseivaltuse direktorile pikema märgukirja ametiühingute koosolekute asjus. Märgukirjas toodi ette ka muid väärnähtusi. Direktor teatas, et politseivõimudele tehakse tema poolt korraldus, et peetaks kinni ametiühingute koosolekute asjus ühtlaselt, maksvatel seadustel ja määrustel.

TALLINNA KULLASEPATÖÖLISTE ÜHING

näib olevat ajutisest seisakust üle saanud ja viimasel ajal oma liigete arvu tõstnud, nii et üle ¼ juba Tallinna kullasepatööstest kuulub oma ametiühingusse.

Kullasepatöö alal, nagu kõikjal käsitöö taolistes tööharudes halvendab tunduvalt olukorda piiritu omavaheline võistlus, mis töö-

hinnad viib alla. Lõpuks ei teeni peremeeski kuigi palju, kui sellane võistlus jätkub ning selle tulemusena hiilitakse mööda sotsiaalkindlustusest ning töökaitse seadust. Kui seda muidu ei saada teha, siis mõni töökoda sõlmib fiktiivlepingud töolistega, mille järele kullasepatöölised on üürinud omale n. n. tööplatsi, makstes peremehele selle eest teatud summa. Tulemusena pole ta nüüd enam peremehe juures töötav tööline, vaid iseseisev töötaja, kes omale üürinud töökoha ja sageli riistadki. Tegelikult aga on sellaseid üüriplatsidel töötajad töölised kõige tavalisemas mõttes ja teevad peremehele tööd. Sellaseid lepinguid on peremel ainult selleks vaja, et haiguskindlustuse j. t. seaduste eest hiilida kõrvale.

Viimasel koosolekul arutati neid küsimusi põhjalikult ning otsustati jätkata võitlust kõige energilisemalt sellaste väärnähtete vastu.

TRÜKITÖÖLISE ORGANISEERUVAD.

2. detsembril peeti Tallinna organiseerimata trükitoõliste selgituskoosolekut. Kokku oli tulnud umbes 100 inimese ümber. Koosolekul selgitati kõnelejate poolt ühingu ja trükitoõliste liikumise puutuvaid küsimusi, pärast avades läbirääkimisi. Sõnavõttu oli rohkesti. Nagu kuulda, on selle koosoleku tagajärjel ühingusse hulk uusi liikmeid juure tulnud.

TARTU TÖÖLISÜHINGUDE KESKLIIDU

nõukogu järjekordne koosolek peeti neljapäeval, 22. nov. Keskliidu ruumides. Esindatud olid kõik Tartu ametiühingud. Juhatas esimees *Jalak*, protokolli sekretär *A. Pank*. Eelkõige lahendati rida organisatsioonilisi küsimusi, millest tähtsaim oli ruumide lubamine tööliispori liidu Tartu osakonnale. Asuti seisukohale, et osakond saab sel juhul tasuta ruumid, kui osakonna liikmeiks on ametiühinglased. Seejärele E. T. Keskliidu sekretär *L. Metslang* pikemas kõnes andis ülevaate E. T. Keskliidu tegevusest, mis võeti teatavaks. Tartu ametiühinglased pooldavad Keskliidu seisukohti rahvamajanduse elustamise aktsiooni, töölistkoja ja palgaolude korraldamise alal.

TALLINNA LEIVATÖÖSTUSTES

töötavad leivategijad ja leivaväljavedajad Tall. Toidu- ja Maitseainetööstuste Ametiühingu algatusel on asunud oma palgaolude parandamisele. Novembrikuul peetud üldkoosolekutel moodustati palgakomisjonid, kes töötasid välja tööandjatele esitatavad nõudmised, mis detsembri algul esitati.

Väljavedajad nõudsid, et senimaksud töötasule 5% läbimüügist lisatagu juurde põhipalgaks 50 senti päevas. Leivategijad nõudsid palka juurde 1—1½ senti 4-kg. leiva ja 1 sent juurde 2-kg. leiva pealt. Tööandjad ei tulnud neile nõudmistele vastu ja lanseerisid ajalehtedesse teateid, et leivatööstuste teenistus oleval küllalt suur. Seepeale ametiühing kogus leivatööstuste teenistuse kohta täpseid andmeid ja sellest selgus järgmist:

Leivaärides oli oktoobrikuul tööstuste teenistus järgmine: Tralla leivaäris 5 töölist, keskmine teenistus kuus 26 krooni; A. Eldermann — 4 töölist, 36 krooni kuus; V. Grant — 3 töölist, 52 krooni kuus; A. Mets — 2 töölist, 48 krooni kuus; J. Grünberg — 5 töölist, 46 kr. kuus; J. Miller — 5 töölist, 40 krooni kuus jne. Üldiselt algavad eeltööd juba kell 3 varahommikul ja lõpetatakse kell 9—10 õhtul.

Tööstuste arvates on võimalik palgatõstmist läbi viia, ilma et leivahinda oleks tarvis tõsta. Praegu on palgad väga ebaühtlased.

Palgaküsimuse edasiarendamiseks väljavedajad pidasid 9. detsembril enda

osakonna erakorralist koosolekut,

millest võttis osa arvukas kogu Tallinna leivavedajaid. Koosolek oli kokku kutsutud pävakorral seisva leivaväljavedajate palga kõrgendamiseks, samuti ka kollektiivlepingu sõlmimiseks leivatöösturitega. Nagu sõnavõttudest selgus, on leivaväljavedajate palk langenud äärmiselt madalale tasemele, mis oli tingitud peamiselt peremeeste omavahelisest

võistlusest. Koosolek otsustas üksmeelselt kinnitada juhatuse poolt esitatud kollektiivlepingu kava ja palga tõstmise normid, millised mõlemad esitatakse leivatöösturite ühingu.

Samal päeval peeti ka leivategijate koosolekut,

kuhu oli ilmunud samuti rohkesti töölisi. Ka seal juhiti tähelepanu äärmiselt madalatele palkadele ja pikale tööpäevale. Öötöö näib veel edasi kestvat, kuigi see seadusega keelatud. Koosolek otsustas ära oodata leivatöösturite suhtumist leivaväljavedajate palgakõrgendamise nõudmisele, et siis ka omalt poolt astuda selleks aktsiooniks vajalikke samme.

TALLINNA JUUKSETÖÖLISTE

päevamureks on äride liig pikk lahtiolek suurte pühade laupäevadel. Praeguse korra järgi on juuksetööstuse ärid suurte pühade laupäevadel avatud kella 18.30, mis on vastuvõtmatu teenijatele. Ametiühingu juhatuse on pööranud selles asjas teedeministeriumi poole, et määrust muudetakse nii, et ärid suurte pühade laupäevadel oleks avatud kella 17.00. Seni ei ole soovitud tulemust saavutatud.

3. dets. Tallinna linnavalitsuse segakomisjoni koosolekul arutati Kopli saunapidajate soovi, et saunade juures töötavad juuksetööstused võivad töötada niikaua kui saunad on avatud. See ettepanek lükati tagasi.

Juuksetööstuste ametiühingu esindaja tegi ettepaneku, et komisjon võtaks vastu soovivaalduse, et peetakse soovitavaks muuta äride lahtiolekut suurte pühade laupäeval. Äripidaja *Aamissepp* vaidles selle vastu, et maksimate määruste asjus ei olevat komisjonil midagi öelda. Kuid suvel komisjon võttis vastu soovivaalduse, et teedeministerium oma määruse muutmise teel võimaldaks äridel tööd teha teatud aeg suurte pühade teisel päeval. Seega on äripidajatel kaks seisukohta. Sihihitakse alati omakasu poole.

Juuksetööstustel ei ole teist teed oma olukorra parandamiseks, kui koondumine oma ametiühingu ümber.

MEREMEESTE ÜLDKOOSOLEK

peeti 3. detsembril Kaubalaevastiku Kütjate Ühingu korraldusel „Meremeeste Kodu“ ruumides. Kokku oli tulnud 70 meremeest. Koosolekut juhatas *V. Valdson*, protokolli sekretär *Pärsmann*. Tööoludest andis lühikese ülevaate *V. Valdson*, millest selgus, et meremeeste olukord töövõimaluste suhtes on halb. Navigatsiooni hooaja lõppemisel vabaneb hulk mehi laevadest. Hädaabitööid meremeestele korraldatakse vähe. On ette näha vaid vähemaid töid. Linna tööbörssi kaudu ka tööd ei saa, sest meremees ei vasta sealsele registreerimistingimustele.

Meremeeste töötingimuste parandamisest kõneles Keskliidu sekretär *L. Metslang*. Vasuvõetud otsuses peetakse vajalikuks töötingimuste parandamist kollektiivlepingute näol, milleks kõigil meremeestel tuleb koonduda ametiühingu ümber.

Keskliidu abiesimees *Aug. Gustavson* refereeris „Meremeeste õnnetusjuhtude vastu kindlustamise seadusest“, mis kavatakse

panna maksma 1. jaan. 1935. a. Koosolek tun-
nustas selle seaduse vajalikuks ja kohustas
ühingu juhatust samme astuda, et see seadus
tõesti maksma pandaks.

Paar päeva hiljem pandigi seadus maksma.
Laevaomanikkude vastuseis seekord ei annud
tulemusi.

TÜRI TÖÖLISTE ELU.

Kevadel peale suuremaid vapustusi, mis
leidsid aset üle riigi ja mis Tüiril kutsusid
esile veel erinähteid; näis siin maad võtvat
pessimism, käegaloomise meeoleu. Nüüd näe-
me juba teist pilti. Huvi tööliste ühingu vastu
on tõusmas. Oleme suutnud senise liikmes-
konna koos hoida ja paljugi tuua organisat-
siooni uusi liikmeid.

Ühingu juhatuse poolt korraldatavad refe-
raatõhtud ja kõnekoosolekud (milliseid korral-
datakse igal pühapäeval) leiavad rohket osa-
võtmist mitte üksi liikmeskonna poolt, vaid ka
ühingust eemalseisjate poolt.

Sama näeme ka ühingu pidude ja koos-
viibimiste puhul. Samal ajal, kui kodanliste
seltside poolt korraldatud pidude puhul hai-
gutab saal tühjusest, ei suutnud tööliste ühing
näiteks viimase maskipidu puhul kõiki osa
võtta soovijaid enda saali ära mahutada.

Erilaadsetena üritusena oleks märkida ühist
küttepuude valmistamist ühingule riigimet-
sast. Sel puhul varustasid end umbes 20—25
ühinglast saagide ja kirvestega ning samuti
10 km. eemal asuvasse riigimetsa. Seal töö-
tati päev läbi ehtsa „sotsialistliku võistluse“
alusel. Öhtul naisliikmeskond korraldas mee-
olurikka koosviibimise ühingu ruumes, kus
viibiti hilisööni. Huvi oli asja vastu erakordne
ka väljaspool.

Praegusel korral on käsil naistöoliste ja
töölisnaiste organiseerimistöö. Selleks puhuks
korraldati avalik kõnekoosolek, kus kõneles
A. Ostra-Oinas.

TÖÖLISVANEM VÕITIS PROTSESSI.

Käesoleva aasta märtsikuul Raudteevalit-
suse direktor vallandas teenistusest raudtee
liinitöölise töölisnõukogu liikme R. Einardt'i.
See asi oli mitmel korral arutusel Tallinna
3. jaoskonna rahukohtuniku juures. 26. no-
vembril, rahukohtunik oma otsusega tühistas
Raudteevalitsuse direktori otsuse R. Einardt'i
vallandamise kohta. Seega on töölisnõukogu
liikme õigused jalule seatud ja Raudteevalit-
suse tuleb temale tasu maksta tekkinud kah-
jude eest.

KONST. VACHMANN TEGUTSEB

peale vabanemist vanglast Balti puuvillavab-
rikus edasi. K. a. mai algul kohus mõistis
direktorid *Isak Citroni* 3 a. ja *Konst. Vach-*
manni 2 a. vangiroodu. Nad olid toime pan-
nud vabriku asjaajamises suure kuritarvit-
tuse. Nende eelvangistus võeti arvesse, nii et
Vachmann juba novembrikuus vangist vaba-
nes, kuna Citron edasi istub. Peale vanglast
vabanemist on Vachmanni näha vabrikus
ringi liikumas tähtsa tegelasena asju ajamas.
Nähtavasti hinnatakse vabriku praeguse ju-
hatuse poolt Vachmanni kui suurt spetsi.
Teisel päeval peale Vachmanni vabrikusse ilm-
umist kaotati töökojameestel preemia, mis

tegi välja 5 senti tunnis. Kas on seda tehtud
Vachmanni kui spetsi soovil, või on siin tege-
mist lihtsalt asjadekäigu kokkusattumisega,
seda töölised muidugi ei tea.

Praegu on vabriku mõjukamateks direk-
toriteks tuntud mehed — *Leo Sepp* ja ins. *Säkk*,
kes on määratud Pikalaenu Panga poolt. Mis
võim ja vägi neid sunnib Vachmanniga koos-
tööd arendama, seda ka muidugi töölised ei
tea. Kuid nende arvates vachmann ikkagi ei
sobiks riigirahadega töötavat käitist juhtima.

SADAMATÖÖ KORRALDAMISELE.

Tallina sadamatöölised pidasid juba hulk
aega stividooridega läbirääkimisi sadamatöö
korraldamiseks. Nagu kuulda, on läbirääki-
mised annud tulemusi ja vastav kokkulepe,
esialgu deklaratiivset laadi, on vastu võetud
ja peale kinnitamist sadamatöölise ühingult
ja stividooride ühingult kuulutatatakse välja.
Sadamatöölise ühing on kokkuleppe juba
kinnitanud, kuna stividoorid peavad lähemal
ajal enda koosoleku.

SINDI TEKSTILKÄITIS

töötab täie koormatusega. Tellimistega on käi-
tis varustatud pikemaks ajaks. Kuid tööliste
palgaolude parandamisest ei ole midagi kuul-
da. Sindi töölisühing peaks asuma täie jõuga
tegevusse ja töölised organiseerima. Ka töö-
lisnõukogu peaks selle üle tõsiselt mõtlema ja
aitama organiseerimistööd läbi viia.

TALLINNA TEKSTILTÖÖLISTE ÜHINGU

tegevus on muutunud võrdlemisi elavaks.
Ühingus on 150 liiget. Suurem osa liikmeist
on „Rauaniidi“ töölised, kuid viimasel ajal on
tulnud ühingusse liikmeid ka „Kilgase“, „Eesti
Siidi“, Balti puuvilla ja teistest tekstiilkäitis-
test. Liikmemaksuks on ½% palgast. Ühingu
juures teotseb majandusteaduse õpiring, lau-
lkoor, näitering ja asutamisel on spordiring.
Järgmise aasta algul on kavatsus korraldada
tekstiiltöölise koosolekuid tekstiiltöölise ma-
janduslikkude küsimuste arutamiseks.

Ühingu ruumid asuvad Narva mnt. 11,
„Bjaliku“ seltsis. Kooskäimine igal kolmapäe-
val kella 7—12 öhtul.

MAALRITÖÖ ALAL

on täies ulatuses mindud hindade allalöömise
peale välja. Tallinnas oli ennegi maalritöö
ettevõtjaid ülearu, kes üksteise võidu töö-
hindu alla löid ja tööliste palku alatas kä-
rpsid. Möödunud tööhooajal tuli juurde veel
üks — majaomanikkude o.-ü. „M a j a“. See
ettevõtte hangib omale ehitustööd omavalitsus-
selt, riigilt kui ka eraisikuilt. Ja läheb igal
pool võistleva hindade allapakkumisega.
Teeb seda ka maalritöö alal. Kuuldavasti
olla o.-ü. „Maja“ Tallinna linna tööd 35%
odavamalt teha võtnud kui tegi seda ette-
võtja J. Raudsepp. Et omaga välja tulla,
löödi tööliste palgad alla. Öppinud tööliste
makseti 25—30 senti tunnis, kümnikutele 5
senti tunnis rohkem. Ja need mehed, kellel
hea suuvärk ja kes ärijuhi Karloviga
kõrtsis käisid iga palgapäeva öhtul napsuta-
mas, neile meestele makseti 40—50 senti tun-
nis, kuigi need mehed oma tööskuse poolt
seda palka ei väärinud. 60—70 maalritöölise
kohta leidis selliseid sabaliputajaid küll vähe,

aga mõned siiski olid. Üldse peab märkima, et „Maja“ kümnikud olid kõik suured viinasõbrad. Võis tähele panna, kui mõne maja värvimisel kogu maalerikond oli juua täis. Oli üks liiter tühi, toodi uus. Kuidas seal töö arenes, võib igaüks juba aimata. Kui uus tööline tegi kõvad liigid, siis oli tunnitasu 30 ja 35 senti, kes liiku ei teinud, see sai 25 senti tunnis. Tööoskus ega vilumus seal midagi ei tähendanud. Tööriistadest laos oli alati suur puudus. Töölistel tuli mööda linna jooksta ja otsida tööriistu. Mitmed töölised tegid tööd oma riistadega, kuid selle eest tasu ei makstud. Samuti ka selle aja eest, mis kulus tööriistade otsimiseks. Oli sisseseatud kaebamise, keelekandmise süsteem. Nuhkidele makseti palka 5 senti tunnis rohkem. Mõneski kohas tehti tööd lohakalt, mida teised töölised hiljem pidid parandama. Ka ületunde tehti rohkelt. Tavaline tööpäev oli 10—15 tundi pikk. Ületundide eest lisatasu keegi ei saanud. Palka makseti kaks korda kuus, mille üle küll nuriseti, aga keegi ei julenud nõuda, et palka maksetaks iga nädal. Palgaraamatuid töölise käes ei ole. Töölised peavad olema hoolega valvel, et kõik tunnid üles märgitaks.

8. detsembril öeldi kõigile töölisele üles. Tööl oli veel 20 maalrit. Praegu on tööle jäänud mõned üksikud maalrid.

TARTU NAHATÖÖLISTE ÜHINGU

üldkoosolekul arutati kevadel sõlmitud lepinguga ühenduses olevaid küsimusi, kusjuures selgus, et mitmel pool ei peeta kinni lepingus märgitud hindadest ja tulevikus tuleb ametiühingul teha kõik, et maksvusel olevad lepingud teostataks.

J. Mihkelson andis ülevaate nahatööstuse olukorrast, nahatöölise ametiühingust ja pal kadest Euroopas.

Algatute küsimuste all tehti kohuseks nahatöölise ametiühingu esindajail Tartu Töölisühingute juhatuses ja nõukogus olla tööliskoja vastu.

NARVA KINGSEPATÖÖLISTE ÜHINGU

üldkoosolekul, mis peeti 18. nov. s. a., arutati peamiselt nahatöölise olukorda puutuvaid küsimusi ning kuulati ära seletused käesoleva aasta algul toimunud palgavõitlusest. Kõikides sõnavõttudes esines mõte, et kingsepatöölised peavad alati olema valmis oma palgalolude kaitseks ja selleks astuma ühendusse teiste nahatöölise ametiühingutega üle maa. Sellekohane algatus nahatöölise ülemalise nõupidamise korraldamiseks ongi Tartu Nahatöölise ühingu poolt tehtud ja esimese nahatöölise konverentsi saadikuiks valiti Sild ning Laksberg.

Peale muude küsimuste kuulati ära keskliidu instr. J. Mihkelsoni referaat teemil: „Ametiühinguline liikumine meil ja välismail“. Koosolekul algatute küsimuste all arutati Eestimaa Töölisühingute Keskliiduga liitumise küsimust, kusjuures jõuti arvamisele, et Narva kingseppade ühing „Kalev“ liitub E. T. Keskliiduga loodava nahatöölise liidu kaudu.

Näib, et nahatöölise hulgas on saadud juba üle senisest tardunud olekust ja organisatsiooniline aktiivsus tõuseb.

Narva nahatööstuses käesoleval aastal on tööd enam, kui eelmisel aastal ja nõudmine käsitöö järele tellitud tööna on suurenenud märgatavalt. Samal ajal on palju kingseppi siirdunud tekstiilvabrikuisse, sest oskustöölise teenistus senisel kutsealal muutus sageli madalamaks kui vabrikutöölise oma.

TARTU KIVITÖÖLISTE ÜHING ASTUS KESKLIITU.

Puhkepäeval, 9. nov. s. a. peeti Tartu Kivitöölise ühingu üldkoosolek, kus muude jooksvate küsimuste hulgas esimees Jalaka ja Keskliidu org. J. Mihkelsoni seletuste ärakuulamise järele

otsustati ühel häälel astuda E. T. Keskliitu. Eelnimetatud isikud selgitasid tööliskoja küsimust, mille järele koosolek võttis vastu ühel häälel järgmise resolutsiooni:

„T. Kivitöölise Ametiühisuse juhatus ja nõukogu ühisel koosolekul arutades tööliskoja vajalikkuse küsimust, jõudis otsusele, et tööliskoda ei suuda tuua töölisele mingisugust majanduslikku paremust ega pole kindlas seoses tööliskonnaga, vaid on poolametlik nõuandev asutis ega suuda täita neid ülesandeid, mis on Keskliidu, ja pealegi koormab töölisi ainult uute maksudega, olles sellega mingi paralleelühing Keskliidule.

Tartu Kivitöölise A.-ühing pooldab vaba palgakokkulepet, vabu töölisühinguid ühes nendega väljakujunevate liitudega.

Meie ei soovi tööliskoda.“

J. Mihkelson andis ülevaate ehitustöölise olukorrast välismail, mida kuulati huviga.

Kuna ehitustöölise üleriiklikku nõupidamist ei registreeritud, siis otsustati luua tihedam side olemasolevate ehitustöölise ametiühingutega.

RIIGI SADAMATEHASES

on töölisnõukogu valitud järgmises koosseisus: J. Karask, V. Sirel, H. Pulk ja O. Tõldsepp. Tehases töötab 370 töölise. Tükitööhinnad on järjesst langenud — eriti katelseppadel. Lukuseppade keskmiseks tunnitasuks on 38 senti, katelseppadel 35 senti. Kavas on rida suuremaid töid, kuid ei ole veel kindel, mis neist saab.

SISU: 1) Riik ja majandus. 2) „Töölise Hääl“ 1935. a. 3) Keskliidu nõukogu koosolek. 4) Ühe tööliskoja elulugu. 5) Kojad ja ajakirjandus. 6) Keskliidu tegevusest. 7) Tööolud Tallinnas. 8) „Viktorija“ streik. 9) Narva töölisvanemate koosolek. 10) Norra ametiühingute kongress. 11) Ametiühinguline ringvaade.

Tegevtoimetaja: L. Metslang.

Väljaandja E. Töölisühingute Keskliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1934.

